

РОЗДІЛ 11 МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 327.8.(410):316.4.063.3(4)

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/183>

ВПЛИВ ВИХОДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

THE INFLUENCE OF THE WITHDRAWAL OF GREAT BRITAIN ON THE EUROPEAN UNION

Асірян С.Р., к.ю.н.,

асистент кафедри права Європейського Союзу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Жигальов І.Г., студент IV курсу факультету прокуратури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Ткачов В.С., студент IV курсу факультету прокуратури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена комплексному та всебічному аналізу наслідків виходу Великої Британії з Європейського Союзу. У науковій публікації авторами акцентовано увагу на тому, що вихід Британії з Європейського Союзу став надзвичайною історичною подією за весь період виникнення та функціонування ЄС, це обумовлено тим, що Британія стала першою державою, котра за час існування інтеграційного об'єднання покинула співтовариство. Беззаперечно, зазначена політико-правова ситуація викликала значний резонанс не лише в межах європейського континенту, а і у міжнародному співтоваристві в цілому, оскільки дискусійним постало питання правових, політичних, економічних та соціальних наслідків, що потенційно та реально виникнуть в результаті такої події. Окрім того, авторами зроблено висновок про те, що вихід Великої Британії з членства ЄС вплине не тільки суто на трансформації в економічній, політичній, соціальній сферах відносин, які традиційно склалися між Британією та Євросоюзом, але і, вірогідно, вплинуть на відносини з третіми країнами, зокрема і Україною, яка робить активні кроки до вступу в Європейський Союз. У науковій праці, досліджено ключові причини, з яких Велика Британія «прийняла рішення» припинити членство в ЄС. Авторами під час написання наукового дослідження опрацьовано історичні, економічні та політичні передумови аналізованого процесу. За результатами дослідження зроблено висновок про те, що станом на сьогодні повністю питання з виходу Великої Британії з ЄС остаточно не вирішене, ситуація, що склалася, вже має свої наслідки як для ЄС в цілому, так і для Великої Британії та інших країн зокрема. BREXIT має негативні наслідки для Європейського союзу, а саме має «ефект доміно», який спричинив суперечки та появу думок про потенційний вихід інших країн з ЄС через населення Європи. Вихід Великої Британії підірвав основну ідею інтеграції Європейського союзу.

Ключові слова: Європейський Союз, членство, Велика Британія, вихід з ЄС, процедура виходу, наслідки виходу.

The article is devoted to a comprehensive and comprehensive analysis of the consequences of Great Britain's exit from the European Union. In the scientific publication, the authors focused on the fact that Britain's withdrawal from the European Union became an extraordinary historical event for the entire period of the creation and functioning of the EU to the present day, due to the fact that Britain became the first country to leave the community during the existence of the integration union. Undoubtedly, the mentioned political and legal situation caused a significant resonance not only within the borders of the European continent, but also in the international community as a whole, since the issue of legal, political, economic and social consequences that would potentially and actually arise as a result of such an event became debatable. In addition, the authors concluded that the withdrawal of Great Britain from EU membership will affect not only purely transformations in the economic, political, and social spheres of relations that have traditionally developed between Britain and the European Union, but will also, probably, affect relations with third countries, in particular Ukraine, which is taking active steps towards joining the European Union. In the scientific work, the key reasons for which Great Britain "decided" to terminate its membership in the EU were investigated. During the writing of the scientific study, the authors worked out the historical, economic and political prerequisites of the analyzed process. Based on the results of the study, it was concluded that as of today, the issue of Great Britain's exit from the EU has not been fully resolved, the current situation already has its consequences for the EU as a whole, as well as for Great Britain and other countries in particular. BREXIT has more negative consequences than positive ones. The main one is the so-called "domino effect", which has caused controversy and the appearance of opinions about the potential exit of other countries from the EU due to the population of Europe. The withdrawal of Great Britain undermined the main idea of the integration of the European Union.

Key words: European Union, membership, Great Britain, exit from the EU, exit procedure, consequences of exit.

XXI століття – це не лише етап розвитку світового суспільства, який характеризується інтенсивним та стрімким розвитком науково-технічного прогресу, а і глибинними політико-правовими трансформаціями на міжнародній арені, прикладом чого став вихід Великої Британії зі складу Європейського Союзу.

У червні 2016 року у Великій Британії було проведено референдум, за результатами якого було визначено, що більшість населення держави підтримує вихід Британії зі складу Європейського Союзу. Слід відзначити, що результати проведеного референдуму «сколихнули» не тільки британців, а й усю світову спільноту. Це зумовлено тим, що Брекзіт певним чином «загнав у кут» не лише керівництво країни, а і відповідні керівні структури самого ЄС, оскільки вперше було ініційовано процедуру виходу

з ЄС, яка мала своїм об'єктивним та неминучим наслідком низку проблем економічного, політичного та правового характеру. Також доцільно зауважити, що саме після подій червня 2016 року серед науковців та політиків поширюється думка про те, що, можливо, Європейський Союз не є «локальним європейським раєм на землі», а кількість євроскептиків невпинно зростає [1].

29 березня 2017 року Британія офіційно розпочала процедуру припинення членства в Європейському Союзі. Одразу зауважимо, що думки стосовно виходу Британії з ЄС мають як своїх прихильників, так і противників.

Прихильники виходу Великобританії з ЄС обґрунтовують свою точку зору тим, що держава має особливий статус, що пов'язано з її формою правління, територіальним устроєм, географічною роздільністю та самим бажанням її

керівництва здійснювати вагомий вплив на світову політику, що є об'єктивно неможливим, за умови перебування Великої Британії у складі ЄС. Підтвердженням цієї тези є досить складні та напружені відносинами Британії як з ЄС загалом, так і з деякими країнами-членами. У свою чергу, противники виходу Британії з ЄС наголошують, що таке рішення може мати негативні наслідки в економічній та геополітичній сферах, а в майбутньому, якщо держава виразить намір знову стати членом ЄС, це може мати невдалі спроби [2]. Окрім того противники виходу Британії з ЄС акцентують увагу на тому, що Європейський Союз покаже унікальний приклад успішного розвитку інтеграції без сильного центрального управління. Прийняття рішення країнами-членами консенсусно, демонструє однакові статуси й повноваження всіх держав ЄС. Прибічники євроінтеграції обвинувачують Великобританію у початку розвалу Європейського Союзу та вважають, що такий процес призведе до негативних наслідків функціонування самого євроінтеграційного об'єднання [3].

Як ми вже зазначали, напередодні, процедура виходу Великої Британії з ЄС у науковій літературі та у діяльності дослідницьких організацій точилися дискусії щодо перспектив та наслідків дезінтеграційного процесу для його сторін: як для ЄС, так і для Великої Британії. При цьому, мають місце різні точки зору до їхньої оцінки, кожна з яких є досить логічною, обґрунтованою та заслуговує на увагу.

Наприклад, Е.С. Хесін дотримується збалансованого підходу до питання про наслідки виходу Великобританії з ЄС: «Здається, не мають рації як прихильники виходу з ЄС, які переконані, що Великобританію в цьому випадку в середньостроковій перспективі чекає економічний розквіт, так і противники виходу, які передбачають тривале погіршення соціально-економічної ситуації у країні» [4].

У дослідженні Чанга розглядаються позитивні та негативні потенційні ефекти виходу Великобританії з ЄС, а також пропонуються можливі сценарії розвитку цієї дезінтеграції: приєднання Великої Британії до Європейської асоціації вільної торгівлі – (ЄАВТ); створення митного союзу Великої Британії та ЄС; підписання угоди про вільну торгівлю між сторонами; взаємодія з ЄС за правилами Світової організації торгівлі (СОТ) та відсутність угоди з Євросоюзом [5].

В контексті розкриття обраної для дослідження проблематики в першу чергу вважаємо за доцільне зазначити про те, що сьогодні неможливо дати чітку та вичерпну відповідь на питання: «Як саме даний прецедент впливатиме на динаміку інтеграційних процесів в Європі загалом? Чи буде вихід Британії розцінений іншими державами-членами як сигнал того, що інтеграція приречена? Чи призупинить це процес розширення ЄС? Чи не будуть інші країни-члени проводити референдум та залишати ЄС?»

Беззаперечно, якщо брати до уваги масштаби всього європейського співтовариства, то можна зазначити, що добровільний вихід такої великої та впливової країни як Великобританія з Європейського Союзу не може не вплинути на інтеграційні настрої європейської громади загалом. У той же час, такий вплив не можна об'єктивно охарактеризувати як позитивний.

Слід зазначити про те, що після виходу Великої Британії з ЄС навіть вже зараз Європейський Союз, на жаль, об'єктивно не має такої сили і могутності у світовому просторі, які мав раніше. Для Великої Британії наслідки теж не є дуже позитивними. Згадати навіть те, що тільки після початку проблеми Brexit у англійський фунт стерлінгів впав на 10 % відносно долара США.

Щодо позитивних сторін виходу Великобританії з ЄС, хоча їх і зовсім небагато, деякі дослідники говорять про те, що вихід Великої Британії дасть потенційну можливість іншим країнам Європи приєднатись до ЄС, покращити свій розвиток, а також залучити в Європейський союз нові економічні сили.

Окрім того, вихід Великої Британії зі складу ЄС спричинить автоматичний перерозподіл власних внесків держав, оскільки від загальної суми бюджетних зобов'язань Великої Британії слід відняти так звану «британську знижку», що на сьогодні становить близько 6 млрд. євро щороку. Європейська Комісія, у чій компетенції знаходиться формування проекту бюджету, що підлягає подальшому затвердженню Радою та Парламентом ЄС, пропонує збільшення частки власних коштів країн, що є в складі Європейського Союзу, а саме з 1% до 1,2% від ВВП кожної. Найбільше такий перерозподіл відчують, перш за все, країни Західної та Північної Європи.

Наступним нововведенням слід вважати скорочення видаткової частини бюджету ЄС, а саме витрат на сільське господарство та регіональний розвиток, що впродовж багатьох звітних періодів були найбільшими витратними статтями. Натомість дані скорочення бюджету найбільш болісними стануть для країн Східної Європи. Окрім того, значно збільшуються статті видатків Європейського Союзу, що пов'язані з геополітичною ситуацією, додаткові витрати у розмірі приблизно 10 млрд. євро виникають щодо фінансування міграційної політики, безпеки та оборони ЄС [6].

Боротьба з нелегальною міграцією є частиною політики Європейського Союзу з 2002 року, коли було прийнято рамкове рішення ЄС, що передбачало зміцнення кримінально-виконавчої системи ЄС з метою встановити нові правила в'їзду, транзиту та перебування в країнах ЄС громадян так званих «третіх країн». Посилення напруженості між ЄС та деякими країнами, що входять до складу Європейського Союзу, через систематичне недотримання принципів верховенства права призвело до пропозиції Європейській Комісії збільшити фінансування для уникнення у майбутньому даної проблеми. Європейська Комісія прив'язала бюджетний механізм у видатковій частині до рівня дотримання принципів верховенства права [7;9].

По-друге, важливим залишається питання економічних наслідків виходу Британії з ЄС, а саме: невідповідності прогнозів та реальних (на даний час) економічних показників, що в свою чергу знову ж таки ставить під сумнів цінність європейських інтеграційних процесів. Адже Девід Кемерон та ряд інших прихильників євроінтеграційного курсу Британії прогнозували неминучу економічну кризу (обвал біржі, спад ділової активності, зростання рівня безробіття) як тільки Британія проголошує за вихід з ЄС. Так, справді, фунт впав на наступний день після референдуму і залишається до сьогодні на 15% нижчим по відношенню до долару та на 10% нижчим по відношенню до євро. Але при цьому загальний приріст економіки в 2016 році становив 1,8%. [1].

Окрім того, послаблення економічних зв'язків між державами-членами ЄС може проявитися у зниженні інвестицій у економіку ряду країн, і навіть у скороченні обсягів взаємної торгівлі [8].

Водночас, припинення членства Британії у Євросоюзі може стати і каталізатором для зміцнення інтеграції всередині ЄС, збільшення повноважень наднаціональних органів та активізації співробітництва країн-членів у галузі безпеки. В період членства Лондон позиціонувався як самодостатній центр сили, зі своїм баченням євроінтеграції, яке відрізнялося від ініціатив Берліна чи Парижа. Британська влада завжди намагалась зберегти суверенітет в різних галузях, починаючи від Шенгенської угоди і закінчуючи єдиною валютою Євро і акцентувати найбільшу увагу на розвитку трансатлантичних відносин зі США, наголошуючи на тому, що саме НАТО є гарантом безпеки Європи [1].

Таким чином, проаналізувавши та систематизувавши усе вищевикладене, ми можемо зробити висновок про те, що вихід Великої Британії зі складу Європейського Союзу обумовлений комплексом геополітичних, історичних, еко-

номічних, соціальних чинників. Неможливо оминати увагою той факт, що вихід Британії з членства ЄС – це довготривалий процес, який виник не раптово, а розвивався і поширювався протягом тривалого періоду часу. У зв'язку із припиненням членства Великобританії у Євросо-

юзі повинна бути вирішена значна кількість питань, що постане перед співтовариством, з метою недопущення погіршення становища як Британії, так і держав-учасниць. Водночас, складність зазначеного процесу зумовлена відсутністю практики щодо припинення членства ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Неприцька Т.І. Вплив виходу великої Британії з ЄС на інтеграційні процеси в Європі. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/3624-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-7285-1-10-20170516.pdf> (дата звернення: 13.10.2022)
2. Асірян С.Р., Мандрікова О.О. вихід великої британії з європейського союзу: Передумови, причини та наслідки. URL: <https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4502/4425> (дата звернення: 14.10.2022)
3. Wright O. Brexit against Scotland's wishes would 'almost certainly' trigger independence referendum, warns Nicola Sturgeon First Minister warns of 'inescapable' shift in public opinion towards independence if England leads a voteto leave the EU. Oliver Wright. Independent. Sunday 21 February 2016. Mode of access. URL: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/eureferendum-brexit-scottish-independence-vote-nicola-sturgeon-6887366.html>. Title from the screen(дата звернення: 14.10.2022)
4. Британія залишить єдиний ринок ЄС після Brexit. *Європейська Правда* : вебсайт. URL: <http://www.euointegration.com.ua/news/2017/01/17/7060245/> (дата звернення: 15.10.2022).
5. Британія після Vrexit не обмежуватиме прибуття кваліфікованого персоналу з ЄС. *Європейська Правда* : веб-сайт. URL: <http://www.euointegration.com.ua/news/2016/12/12/7058797/> (дата звернення: 15.10.2022).
6. Economic and Budgetary Outlook for the European Union 2019. URL: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a9621dbf-2f4111e9-8d04-01aa75ed71a1/languageen/format-PDF/source-search>. (дата звернення: 15.10.2022)
7. Рішення ЄС 2002/946/JHA від 28.11.2002 про зміцнення кримінально-виконавчої системи з метою запобігання несанкціонованому в'їзду, транзиту та перебуванні осіб. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX:32002F0946>. (дата звернення: 15.10.2022)
8. Чекмак В.І. Вихід Великої Британії з Європейського Союзу: реальність та прогнози. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/55644> (дата звернення: 16.10.2022)
9. Шаров. О. 2019. Brexit: «плюси» та «мінуси» для глобальної геоeкономіки. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezi_sharov-o.m.pdf (дата звернення: 16.10.2022)